

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ
КАНДИДАТКИЊЕ АНГЕЛИНЕ БАНКОВИЋ

На XX редовној електронској седници Наставно-научног већа Филозофског факултета, одржаној 13. и 14. маја 2021. године, именовани смо у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације Ангелине Банковић *Од приватне заоставштине до музејске збирке: проблем музеализације Легата Милана Злоковића у Музеју града Београда*. Пошто смо прегледали и анализирали добијену дисертацију, подносимо Већу следећи извештај.

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Ангелина Банковић је дипломирала на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду 2008. године. Звање мастера културологије стекла је 2012. године на Факултету политичких наука Универзитета у Београду. Од 2015. године је студент докторских студија историје уметности на Филозофском факултету Универзитета у Београду, при Семинару за музеологију и херитологију. Од јануара 2009. године до јуна 2012. хонорарно је ангажована у Центру за документацију Музеја града Београда, где је учествовала у реализацији неколико важних пројеката и постављена за техничког координатора на пројекту ЈМИС- Јединствени музејски информациони систем (база података за музеј комплексног типа). Запослена је у Музеју града Београда од 2012. године. Од октобра 2014. године ради као кустос Збирке за архитектуру и урбанизам, а од 2017. у звању вишег кустоса. Од тада је, као руководилац, радила на неколико пројеката реализованих у овој Збирци: „Презентација и унапређење доступности Збирке за архитектуру и урбанизам Музеја града Београда“ (2017), „Истраживање, заштита и унапређење доступности збирке планова из 19. и 20. века Музеја града Београда“ (2016) и „Превентивна заштита збирке разгледница“ (2015). Као коаутор, са проф. Зораном Ђукановићем, учествовала је у реализацији пројекта „Београдско сајмиште – Повратак у будућност“ (2017). Као аутор и коаутор била је ангажована на реализацији неколико изложби: „Шкољка музеја: Три конкурса за зграду Музеја града Београда“ (2017), „Бисери музеја: Будућа стална поставка Музеја града Београда“ (2017), „Београдско сајмиште – Повратак у будућност“ (2017), „Сецесија – слобода стварања“ (2018), „Владарке и супруге“ (2018), „Стварање модерног Београда: од 1815. до 1964. из збирке Музеја града Београда“ (2019). Као предавач гостовала је на Филозофском и Архитектонском факултету Универзитета у Београду.

Кандидаткиња редовно учествује на домаћим и међународним научним скуповима и конференцијама и објављује радове у научној и стручној периодици. Из њена досадашња библиографије, која броји више од двадесет радова, у контексту теме докторске дисертације нарочито се издвајају: „Прилог проучавању београдске архитектуре Милана Злоковића у периоду између два светска рата“ (*Архитектура и урбанизам: часопис за просторно планирање, урбанизам и архитектуру* 52/2021, стр. 27-41), „Легат у српској музејској пракси: пример Музеја града Београда“ (*Култура* 167/2020, стр. 117-137), „Збирка за архитектуру и урбанизам Музеја града Београда“

(Годишњак града Београда 65/2018, стр. 151-186), „Три архитектонска конкурса за Музеј града Београда“ (*Наслеђе* 19/2018), „Планирани и грађени Београд: Збирка планова Музеја града Београда“ (*Зборник Матице Српске за ликовне уметности* 45/2017), те монографија *Мере града: карте и планови из Збирке за архитектуру и урбанизам Музеја града Београда* (Београд : Музеј града Београда, 2018, у коауторству са Златом Вуксановић-Мацура).

Докторска дисертација Ангелине Банковић *Од приватне заоставштине до музејске збирке: Проблем музеализације легата Милана Злоковића у Музеју града Београда* уређена је у потпуности у складу с „Општим правилима за писање и обликовање докторске дисертације“ која се брани на Универзитету у Београду. Дисертација је написана на укупно 246 стране, које поред расправног текста обухватају и исцрпан списак литературе и цитираних дела, елементе предвиђене „Општим правилима...“ (апстракт на српском и енглеском језику, изјаве захвалности, изјаву о ауторству, изјаву од истоветности штампане и електронске верзије и изјаву о коришћењу), као и три референта прилога (*Легати у Музеју града Београда*, *Попис пројеката Милана Злоковића*, те *Уговор о поклону између Музеја града Београда и Фондације Милан Злоковић*).

2. Предмет и циљ дисертације

Као предмет истраживања кандидаткиња истиче *процес музеализације* заоставштине истакнутог српског архитекте Милана Злоковића (1898–1965) и *формирање његовог легата* у Музеју града Београда. Заоставштину чине оригинални пројекти и документација за подигнуте зграде, конкурсни радови, објављени научни радови и рукописи, белешке, фотографије, лични предмети и документа. Та обимна грађа (*Прилог 2* дисертације) и специфичност односа легатора и Музеја града Београда (*Прилог 3* дисертације) условили су да буду испитане активности на очувању предмета (селекција, аквизиција, конзервација и управљање музејском збирком), истраживању и каталогизацији, те комуникацији (путем изложби, публиковања или других начина презентације предмета). Отуда се истраживања нужно и *процес селекције музејских предмета* и *формирање музејских збирки* уопште, као и промене кроз које предмети пролазе током трансфера у музеолошки контекст, те промене статуса и значења предмета који су музеализовани у односу на оне који то нису. У истраживање су укључени и други легати у Музеју града Београда (у оквиру дисертације дати у *Прилогу 1*) чији се процеси музеализације анализирају и представљају у мери неопходној да се прикажу развој и промена праксе музеализације легата на примеру Музеја града Београда, а у периоду од формирања првог легата у овом Музеју, 1952. године, до последњег, односно Легата Милана Злоковића.

Циљ истраживања, како кандидаткиња предлаже, јесте *идентификовање* и *установљавање* процедура процеса музеализације, исказане на примеру заоставштине Милана Злоковића и њене трансформације у легат Музеја града Београда. Такође, као циљ истраживања препознато је и установљење *разлога* и *начина* одабира будућег музејског предмета, испитивање процеса трансформације одабраног предмета из примарног у музеолошки контекст, као и како се та трансформација одражава на даљи живот предмета у новој средини. На крају, то води и питању да ли је значење које

предмет добије у музеолошком контексту, а на основу обраде током процеса музеализације, фиксирано и непромењиво, односно релационо и флексибилно.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Кандидаткиња започиње истраживање са пет полазних претпоставки које су формиране тако крећу од општих теоријско-музеолошких ставова који се проверавају на примеру успостављања Легата Милана Злоковића у Музеју града Београда. Тако се прва истраживачка претпоставка тиче *објективности* одабира музејског предмета, друга питања *реконтекстуализације* заоставштине, трећа проблема *тезаурације* збирног фонда, четврта *идентификације* културног добра и пета *професионалних и ванпрофесионалних* чиноца у формирању легата. Овако постављене хипотезе истраживања омогућиле су сагледавање нивоа објективности процеса музеализације, као и других релевантних фактора током одлучивања и одабира, те да последично, омогућава и сагледавање процеса трансформације предмета из примарног и археолошког у музеолошки контекст, као и ниво објективности тезаурса формираних музејских збирки.

Релевантност основних хипотеза од којих се у истраживању пошло, кандидаткиња је прегледно приказала у петом поглављу дисертације. Сумирајући резултате истраживања из претходних поглавља, свака од полазних претпоставки је темељно резимирана у свом ширем, теоријском контексту, а потом и у склопу резултата емпиријске студије случаја формирања легата Милана Злоковића у Музеју града Београда. Све полазне хипотезе су потврђене.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Кандидаткиња је истраживање конципирала у шест поглавља: *Уводна разматрања, Музеализација и легат као музејска збирка, Архитекта Милан Злоковић и његова заоставштина, Музеализација заоставштине и формирање Легата Милана Злоковића, Резултати музеализације Легата Милана Злоковића у Музеју града Београда, Закључна разматрања.*

У првом, *Уводном поглављу*, кандидаткиња представља предмет и циљ истраживања, одабрану методологија, структуру, као и за истраживање референтне музеолошке теорије. У другом поглављу, насловљеном *Музеализација и легат као музејска збирка* дате су полазне теоријске поставке које се односе на селекцију музејског предмета, правила ове селекције, музеализацију и вредновање музејског предмета, као и знања и значења који из тог предмета произилазе, а затим и теорије о музејском предмету и процесу његове трансформације из примарног и археолошког у музеолошки контекст, те коначно и критички осврт на овај процес. Поред тога, разматран је и концепт легата као вид музејске збирке, како у својим теоријским основама, тако и на примерима већ формираних легата у Музеју града Београда, чиме се ствара контекст за разумевање позиционирања новог Легата у оквиру ове комплексне установе. Да би се разумео значај заоставштине која је у питању, у трећем поглављу, *Архитекта Милан Злоковић и његова заоставштина*, кандидаткиња синтетизује ставове о личности и делу архитекте Милана Злоковића, а пре свега на основу заоставштине коју чине пројекти изведених грађевина, конкурсни пројекти,

акварели, писма, дописнице, разгледнице, личне и породичне фотографије и фотографије изведених објеката, рукописи, истраживања и публиковани текстови, лични предмети, али и део веома обимне библиотеке која је припадала архитекти Злоковићу. Зато се у овом поглављу приказују резултати истраживања базирани на до сада публикованој литератури о Милану Злоковићу, али и на директном истраживању до сада непубликоване грађе из заоставштине. У четвртом поглављу, *Музеализација заоставштине и формирање Легата Милана Злоковића* приказује се историјат заоставштине, као и процес њене музеализације, односно трансформације од приватне документације у институционализовану целину – музејски легат. Засновано на непосредном искуству у музеолошкој обради заоставштине архитекте Злоковића, поглавље је структурирано тако да приказује практичну реализацију основних музеолошких функција (прикупљање предмета, музејска документација, заштита предмета – чување и конзервација, истраживање предмета, комуникација). Пето поглавље, насловљено *Резултати музеализације Легата Милана Злоковића у Музеју града Београда* представља домете теоријских и емпиријских истраживања, пратећи пет полазних хипотеза представљених на почетку дисертације. Захваљујући таквој структури, кандидаткиња прегледно и јасно приказује како оправданост полазних претпоставки, тако и резултате до којих се у истраживању дошло. Коначно, у *Закључним разматрањима* сумирани су резултати претходних поглавља и указано је на специфичности процеса формирања легата као музеализоване целине, те условљеност утицајима савремене музеолошке теорије и музејске праксе, али и друштвених околности. Отуда су, као битан елемент закључка, проистекле и смернице за будућа истраживања.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Резултати истраживања докторске дисертација *Од приватне заоставштине до музејске збирке: проблем музеализације Легата Милана Злоковића у Музеју града Београда* Ангелине Банковић могу се сврстати у три међусобно повезана домена. Један чине резултати са *теоријским* исходима где су на основу испитивања заоставштине/легата Милана Злоковића добијена сазнања који су омогућила критичко *приказивање* и *разумевање* прелаза предмета из примарног у музеолошки контекст, као и промене кроз које предмет током тог процеса пролази. Други домен чине резултати које тичу *формирања* Легата Милана Злоковића, то јест емпиријски индентификованог метода процеса музеализације. На тај начин је конституисан практични модел уређења музејског легата, утемељен на систематизованом музеолошком знању, а проверен на конкретној студији случаја. Коначно, трећи домен, а који је управо резултат трансформације заоставштине из приватног наследства у институционално уређен легат, тиче су увећања корпуса знања о стваралаштву архитекте Милана Злоковића који допуњује досадашња сазнања у пољу архитектонске историографије.

Стога се имајући на уму теоријске и практичне музеолошке исходе, као и у архитектонској баштини истакнут значај архитекте Милана Злоковића, укупни научни допринос истраживања јесте у критичком препознавању и утврђивању значаја концепта *музеализације* (нарочито у контексту практичне целисходности овог теоријског концепта), а кроз проширивање, документовање и приказивање знања о

животу и делатности архитекте Милана Злоковића. У том смислу, ова дисертација остварује доприносе у домену музеологије и херитологије, историографије архитектуре и историје уметности. Коначно, захваљујући како значају архитектонског дела Милана Злоковића, тако и институционалним исходима музеолошких студија овог типа, дисертација Ангелине Банковић остварује и шири, друштвени допринос који указује на значај архитектонских и музеолошких истраживања за научну и стручну, али и јавност уопште.

6. Закључак

На основу претходно наведеног, закључујемо да је дисертација Ангелине Банковић под називом *Од приватне заоставштине до музејске збирке: проблем музеализације Легата Милана Злоковића у Музеју града Београда* урађена у свему према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

У Београду, 16.07.2021.

Чланови комисије:

др Александар Кадијевић, редовни професор

др Злата Вуксановић Мацура, виши научни сарадник

др Никола Крстовић, доцент

др Милица Божић Маројевић, доцент

др Милан Попадић, ванредни професор, ментор